

Az egyéni gondozási-nevelési terv nem egy befejezett nevelési stratégia, hanem egy életállapothoz igazodó, folyamatosan fejlesztett a gyermekkel és az őt körülvevő szakemberekkel közösen kidolgozott, egyénre szabott dokumentum.

A tervet folyamatosan gondozni kell. Ennek felelőse a nevelő és a gyermekvédelmi gyám.

11. Elbocsátás

A növendék elbocsátását szigorúan egy folyamatként értelmezzük. Ez azt jelenti, hogy az esetleges hazagondozást, vagy más intézménybe, utógondozói otthonba való gondozást fokozatosan kell a gyermek, vagy fiatal felnőtt közreműködésével megszervezni. Az „átgondozás” feladatát a nevelő végzi a gyermekotthoni teammel közösen.

Növendékeink állapota miatt a folyamat hosszabb lehet. Fokozottan kell figyelni a gyermek visszajelzéseire az átszoktatáskor. A folyamatba be kell vonni azokat a szereplőket, aki fogadják növendékünket, szülők, szociális intézmény gondozói, utógondozó stb.

12. A gondozás, nevelés elemei

Nevelési szolgáltatások:

A gyermekotthoni nevelési szolgáltatások elemei azok a szolgáltatáscsoportok, amelyek a napi életgyakorlathoz kapcsolódva, és abba építve lehetővé teszik a gyermekotthoni „életmód terápia” sikeres megvalósítását.

A gyermekotthoni ellátásban a gondozás, nevelés folyamata keretében egyrészt biztosított a teljes körű ellátás valamennyi eleme, másrészt a napi életrend alakítása és működtetése során a gyermek értelmi, érzelmi, erkölcsi fejlődése és családi életre, önálló életre való felkészítése.

Célunk, hogy a gyermek elfogadja élethelyzetét, biztonságban érezze magát. Érezze, hogy a felnőtt közösség elfogadja, támogatja, számíthat rájuk. A gyermek érezze, hogy van beleszólása az életét, helyzetét meghatározó döntésekbe, részt vehessen a szabályok kialakításában is. Odatartozónak érezhesse magát, tapasztalja, hogy van helye a gyermekközösségben, a tágabb közösségben, vannak külső kapcsolatai. Közvetlen környezete számára megfelelő, kellően személyes élettér vegye körül, alakításában és fenntartásában tevőlegesen részt vehessen. Megőrizhesse identitását, származásával, nemzetiségi, etnikai hovatartozásával a befogadó közösség tisztában legyen, vallását akarátának megfelelően gyakorolhassa. A gyermek ismerje jogait és kötelezettségeit, tudjon velük élni, elérhetőek legyenek számára az érdekeit képviselő szakemberek, szerveződések, fórumok.

Környezeti és személyi állandóság:

Alapvető fontosságú, hogy a gyermekeket körülvevő környezet állandóságot, biztonságot nyújtson számukra – csak ennek alapján várható el a sikeres

beilleszkedés, a helyzetének megértése, elfogadása, és a gondozása, nevelése folyamatában az aktív közreműködése (az általános elvárásoknak való megfelelés).

- A gyermekcsoport szervezése a gyermekotthoni szakmai team kompetenciája - mindig figyelembe kell venni, hogy milyen életkorú, szükségletű gyermekek élnek már az adott gyermekcsoportban, hogy a kialakult közösségbe hogyan illeszthető(k) be az újonnan érkező gyermek(ek). A gyermekek költöztetése, a gyermekcsoport átszervezése csak nagyon indokolt esetben történhet meg, amit mindig megelőz egy team megbeszélés. A gyermekekkel dolgozó valamennyi munkatárs bevonása szükséges a változó helyzet lépéseinek megtervezéséhez, a gyermekekkel való közléséhez és a megvalósításhoz. A csoport tagjait is közösen tájékoztatják a várható változásokról, ismertetik velük – képességeiknek, koruknak megfelelően – az okokat és a várható lépéseket, következményeket.
- A gyermek iskolatípuson és fokozaton kívüli iskolaváltásait csak abban az esetben támogatja a nevelő, engedélyezi a gyám, ha az a gyermek érdekét szolgálja, elkerülhetetlenül szükséges, illetve a gyermek maga kéri. Feladat, hogy a változást a gyermek megértse, elfogadja, partner legyen. Ezáltal konfliktusok, nézeteltérések előzhetőek meg, sőt, szorosabbá válhat a nevelő és a gyermek kapcsolata.
- Elvárható, hogy a gondozószemélyzet a csoportban tartósan állandó legyen. A szakmai team feladata, hogy olyan módon működjön, ami megtartja a tagokat, segíti minden egyes szakember egyéni és csoport szintű munkavégzését, vagyis az együttműködést. Nem csak a személyi állandóság, hanem a szakemberek közötti személyes kapcsolat minősége – a szakmai team légköre – is meghatározó a gondozásban élő gyermek biztonságérzetét tekintve.
- Gyermek távozása a csoportból, vagy felnőtt távozása az otthonból mindig hatással van a gyermekek és felnőttek életére, közérzetére. Minden ilyen, a gyermekközösség életére ható eseményt csoportszinten kell kezelni. A változásra felkészítik mind a távozót – mi vár majd rá, hogyan alakul az élete, mind az otthonban maradókat – kimondhatja a gyermek az érzéseit, átbeszélnek, tisztáznak minden kérdést, ami felmerül. A közös búcsúzás – elengedés mellett kerül sor szükség, igény szerint egyéni beszélgetésekre.
- A meglévő egyensúly, egység felbomlása, átalakulása következtében számítani lehet arra, hogy amennyiben nem sikerül beszélgetések segítségével feldolgozni a helyzetet, a gyermekek a viselkedés szintjén megmutatják majd a helyzettel kapcsolatos érzéseiket, véleményüket (gyakran nem tudatosan). Ilyenkor a team felkészülten támogatja a gyermeket vagy akár az egész csoportot a változáshoz való alkalmazkodásban.
- A csoportból, a gyermekotthonból távozó gyermek számára felajánlható, hogy a továbbiakban is tartsák a kapcsolatot – amennyiben erre a gyermeknek igénye van, és az érte felelős személy ezzel egyetért, hozzájárul.

Otthonos jellegű lakhatás, a személyes tér biztosítása:

A családot pótló környezetnek a gyermek számára otthonosságot kell közvetíteni, ami a napi megpihenést, biztonságos és jó hangulatú időtöltést jelenti számára.

Ennek elemei: a gyermek egyéniségét, érdeklődését megmutató módon lehetséges a lakószoba, a csoporttér berendezése, díszítése. Az egyediség érdekében a szobák falait a gyerekek a saját készítésű vagy vásárolt dísz tárgyak elhelyezésével díszíthetik (a falak rongálása nélkül) a stílusosság és az esztétikai összehangoltság figyelembevételével. A csoport valamennyi tagja aktívan közreműködik az léttér alakításában, és az otthonos és ápoltság fenntartásában.

- A nevelő haladéktalanul intézkedik a megrongált berendezési tárgyak, bútorok kijavításáról.
- Gondoskodnak arról, hogy a gyermeknek legyen a lakócsoporthoz intim tere, saját használatú bútor, ahol a személyes tárgyait elhelyezheti, megőrizheti. Ilyen módon biztosított, hogy a gyermek magánál tarthassa, viselhesse az otthonról hozott, családtagjaitól kapott ruháit, gyarapíthassa, kiegészíthesse emléktárgyait, játékait, egyéb holmijait. Nagyobb értékű személyes tárgyak biztonságos elhelyezését (pl. kerékpár) a nevelő oldja meg.
- A gyermek levelezésének bármilyen jellegű és bárki általi korlátozása, cenzúrázása, megfigyelése kizárólag a gyermek veszélyeztetése esetén megengedett (a gyermektől sem felnőtt, sem gyermek levelet nem vehet el, a gyermek levelét nem bonthatja fel, nem ismerheti meg annak tartalmát, nem ismertetheti a nyilvánosság előtt). Fontos azonban, hogy a nevelési közeg (nevelő, gyermekfelügyelő) figyeljen a gyermek külső kommunikációjára, beszéljessenek a gyermekekkel az internetes „lét” jellegzetességeiről, veszélyeiről.
- Amennyiben jelzi a gyermek, hogy nem találja valamely személyes tárgyát, használati eszközét, tulajdonát, a gondozó közösen kísérletet tesz az eltűnés körülményeinek felderítésére, az elvesztett tárgy felkutatására, megtalálására.
- Az együttélési szabályok között rögzítik, hogy a másik saját közvetlen léttérét senki nem zavarhatja, egymás személyes tárgyait és szokásait tiszteletben tartják.

Tanulási teljesítmény, művelődés segítése

A tankötelezettség teljesítése a gyermek érdeke, a gyermekvédelmi gyám és a gondozási hely felelőssége. A gondozásban élő valamennyi gyermek és fiatal a képességeinek megfelelő oktatási, nevelési intézményben kerül beíratásra. Az iskolai előmenetelben, az eredményes tanulásban a gyermeket több szakember is támogatja: a nevelő és a csoportban dolgozó valamennyi munkatárs. Az egyéni gondozási-nevelési tervben meghatározott feladatmegosztás szerint segítik a gyermeket a napi tanulásban, képességeinek és készségeinek a fejlődésében, a hiányos ismeretek pótlásában. A sikerélmények megélése érdekében szoros kapcsolatot tartanak az oktatási intézmény illetékes munkatársaival – tanárok, fejlesztő- vagy gyógypedagógus, egyéb szakember.

- A napi iskolai oktatást követően a délutáni tanulás megkezdése előtt elegendő időt (életkortól, személyiségjellemzőtől függően megfelelő időt) hagynak a gyermek számára a kikapcsolódáshoz.
- Segítő, támogató nevelői magatartást tanúsít a nevelő a gyermekek iskolai munkája kapcsán.
- A gyermeknek, fiatalnak megtanítják, segítik kialakítani a tanulás, iskolai felkészülés szokásrendszerét, a tanulási idő meghatározásától a tanulási módszereken át a rendszeres tanulási tevékenységekig.
- Napi gyakorlat az életrendbe illeszkedően: elegendő idő a tanulásra, felkészülésre, megfelelő környezet biztosítása, a gyermek számára szükséges eszközök használata.
- A nevelő szükség szerint felügyeli a gyermek tanulását, a felkészülés menetét, együtt tanul vele, kezdetben ő osztja be a tanulási időt és a pihenő időt számára. A szokásrendszer kialakulásával, az életkor előre haladásával ezt lehetőség szerint maga a gyermek végezze, teljesítse egyre önállóbban.
- A nevelő törekedjen a gyermeket a helyes feladatmegoldás felé irányítani, vezetni, elérni, hogy a gyermek maga találja meg a megfelelő választ: megfigyeli, hogy mi okoz nehézséget, abban segít, ami a gyermek számára nehezen vagy egyáltalán nem megy, buzdítja a gyermeket a feladatmegoldásra. Segíti a gyermeket különféle tanulási technikák megtanításával.
- Szükség szerint szituációs helyzetben gyakoroltatja a nevelő a gyermekkel a beszámolást, szóbeli felelést, szereplést. A nyelvi kifejezőkészség fejlesztésére eszközként használja a drámajátékot, az éneket, zenét, a rajzot, képzőművészetet.
- A nevelő/ gyermekfelügyelő/ gyermekvédelmi asszisztens kiemelt feladata a tanórához szükséges felszerelések, taneszközök megőrzésének, rendbe tételének, előkészítésének ellenőrzése; felügyeli, hogy a gyermek felkészülten (elkészített házi feladattal, megtanult ismeretanyaggal, megfelelő felszereléssel) érkezzen az iskolába.
- A gyermeket a szakértői véleményekben megjelölt fejlesztési területekre fókuszálva, valamint megfogalmazott javaslatokra alapozva szükség szerint, heti rendszerességgel (egyéni és kiscsoportos formában) korrekciós fejlesztésben kell részesíteni.
- A gyermekkel rendszeresen beszélgessen a nevelő az iskolai előmenetel, tanulás, továbbtanulás, szakmaszerzés fontosságáról későbbi életminősége, életkörülményei szempontjából.
- Olyan kirándulásokat, sétákat kel szervezni, ahol a látottakat a gyermek összekapcsolhatja az iskolában tanultakkal: felhívják és felkeltik a gyermek figyelmét az érdekességekre. Különböző feladatok adásával rávezetik az összefüggések meglátására, megértésére.
- A gyermek számára hozzáférhetővé teszik a számítógépet, lehetőség van a gyermek informatikai tudásának fejlesztésére.

- A nevelő lehetőséget biztosít könyvtár-, múzeum-, színházlátogatásra, kiállításokon, hangversenyen való részvételre.

Habilitáció-rehabilitáció, fejlesztő pedagógia

A nevelési folyamatában, a sérült személyiség fejlesztése egységes, komplex folyamatként értelmezhető, melyben az ismeretek nyújtása, a különböző képességek fejlesztése, a jártasságok és készségek kialakítása közben, azokkal kölcsönhatásban, együtt történik a sérült funkciók és funkcionális rendszerek korrigálása, átszervezése, a ki sem alakultak szisztematikus kiépítése, a további (következményes, másodlagos) sérülések megelőzése, az egész személyiség egyensúlyba hozása, a fokozatos önálló életvezetés kialakítása. Mindez a társadalmi integráció biztosítása érdekében történik.

- A rehabilitáció hiányzó szocializációs készségek szisztematikus kiépítését, megtanítását, kifejlesztését jelenti: pl. udvariassági formák hiányosságai, étkezési formák hiányosságai, ágyak megvetése, ágyneműk használata, idő és pénz beosztás stb.
- A rehabilitáció rosszul szocializált viselkedésformák korrigálását, társadalmi normák újratanulását jelenti: pl. mások tulajdonának tiszteletben tartása, önkontrol fejlesztése az agresszivitás-indulatkezelés terén, az iskolakerüléshez-csavargáshoz hozzászokott életvezetés megszüntetése stb.

Tehetség gondozás

- A nevelőnek figyelemmel kell kísérni, hogy milyen képesség- és készségterületen, tevékenységben mutat a gyermek tehetséget.
- A kiemelkedő képesség felismerésében kéri az iskolai pedagógusok, a gyermekotthonban dolgozó segítő szakemberek, valamint a szülő segítségét, véleményét.
- A gyermek tehetsége kibontakozásához a gondozó megadja a szükséges segítséget (különóra, szakkör, edzés megszervezése, foglalkozásoson való részvétel támogatása stb.).
- A nevelő hozzásegíti a gyermeket ahhoz, hogy tehetségét a nyilvánosság előtt megmutathassa.

Pályaorientációs támogatás

- A gyermekvédelmi gyám, nevelő, pszichológus, fejlesztőpedagógus közös felelőssége, hogy a gyermek, fiatal, olyan szakmát, pályát válasszon, ami képességeinek és érdeklődésének a leginkább megfelel. Az érintett szakemberek között feladatmegosztás szükséges. Ezen kívül külső szakember, szervezet is bevonható, bevonandó a megfelelő választáshoz, döntéshez, valamint az iskolával célszerű egyeztetni és együttműködni ebben a kérdésben.

- A nevelő törekszik megismerni a gyermek pályamotivációit, bizonyos pályaterületekre irányuló nagyobb fokú érdeklődését.
- A nevelő, a gyermekvédelmi gyám segíti a gyermeket a pályaválasztásban: pályaismeretet közvetít, a pályaválasztás szempontjából adekvát személyiségjegyeket tudatosan fejleszt.
- A pályaismeret közvetítésére, a reális pályaválasztás támogatására a gondozó figyelemmel kíséri, hogy a gyermek lakóhelyén vagy annak közelében milyen képzettségekre, szakmákra mutatkozik munkaadói igény, munkahelyi kínálat (információforrást jelenthetnek a munkaügyi központok szakemberei, a helyi újság álláshirdetési stb.) elviszi a gyerekeket szakmai bemutatókra, munkahelyi látogatásokra, pályaválasztási tanácsadásra, álláskeresési börszékre.
- Tájékozódik a képzési, szakképzési lehetőségekről.
- Elmegy a gyermekkel a középiskolai nyílt tanítási órákra.
- A pályaválasztás szempontjából adekvát a gyermek harmonikus és sokoldalú fejlesztése, a későbbi munkavállalás szempontjából releváns készségek fejlesztése.
- A nevelő és a gyermekvédelmi gyám közösen a gyermekkel - figyelembe véve az nevelésbe vett gyermek szülőjének véleményét, a gyermek képességeit, egyéb körülményeit - megválasztja a gyermek életpályáját. (Ha a gyámnak vitája van a gyermekkel vagy a szülővel a gyermek életpályájának kijelölésével kapcsolatban, döntésért a gyámhivatalhoz fordul.)

Önálló életre felkészítés

A szakellátásban élő gyermek gondozása és nevelése folyamatában a napi élettevékenységek részeként, ugyanakkor önálló feladatterületként szükséges biztosítani, hogy a gondozásban élő gyermek alkalmassá váljék a családba való beilleszkedésre (saját vérszerinti vagy új családba) és/vagy az önálló életvitelre. Az önálló életvitelre, a családi háztartás vezetésére történő felkészítés a családias környezetben a háztartási teendők végzése, gazdálkodás tervezése és a pénzkezelés terén a gyermek számára nyújtott minta és az életkorának megfelelő bevonása útján valósul meg. Az ismeretek és készségek fejlesztése a gondozási folyamat teljes időtartama alatt, tervezetten, a személyiség sajátosságait, egyéni jellemzőit figyelembe véve, a napi és heti életgyakorlatba beépítve valósul meg.

Célunk kell, hogy legyen a gyermek, illetve majd a fiatal felnőtt kellő ismerettel rendelkezzen az önellátás, önkiszolgálás terén az önfenntartása érdekében. Az önállóság megtanítása, egyfajta partneri viszony kialakítása a gyermek, fiatal és a segítő szakemberek között. Kompetenciaérzés biztosítása, amibe beletartozik, hogy tud segítséget kérni a megfelelő helyen és időben.

- Akkor várható el a gyermektől, fiattól, hogy bekapcsolódjon valamilyen házi- vagy házkörűli tevékenység elvégzésébe, ha aktuális pszichés állapota azt megengedi. A munkavégzés, feladat minden esetben illeszkedjen a